

Nablussen

Dr. M.F.J. Houben – luitenant-kolonel der Mariniers*

Volgens de laatste cijfers van EUNAVFOR Atalanta zijn nog steeds twee schepen en 54 zeevarenden in handen van Somalische piraten. Dat is een zeer significante daling vergeleken met de cijfers van januari 2011, toen dat maar liefst 32 schepen en 736 zeevarenden waren.¹ De internationale gemeenschap is en blijft in de Golf van Aden in ieder geval aanwezig tot december 2014, wanneer de politieke besluitvorming over de mogelijke verlenging van de mandaten van Operaties Atalanta (EU) en Ocean Shield (NAVO) voorligt.

Ook als er in de Indische Oceaan geen schepen meer gekaapt worden, is het nog te vroeg om het gebied piratenvrij te verklaren en te vertrekken

De kans bestaat – zeker gezien de aantallen gijzelaars die de afgelopen maanden zijn vrijgelaten en de snelheid waarmee dat gebeurde – dat in 2014 het magische moment *zero/zero* wordt bereikt: geen schepen en geen zeevarenden meer in handen van Somalische piraten. Het onmogelijke valt echter niet uit te sluiten, want het zou zelfs nog dit jaar kunnen gebeuren, als Nederland met Zr.Ms. Johan de Witt het commando en het vlaggenschip voor Operatie Atalanta levert.

Zero/zero is een belangrijk symbolisch moment. De Somalische regering kan de eigen wateren weliswaar nog niet piratenvrij verklaren, maar wel zeggen dat de meest dramatische gevolgen ‘voorbij’ zijn. Voor de internationale (maritieme) gemeenschap is *zero/zero* ook belangrijk omdat het een objectief meetbaar resultaat is dat geboekt is in de strijd tegen de piraterij. Ondanks de terechte vreugde en opwinding wanneer deze mijlpaal daadwerkelijk wordt bereikt, is oplettendheid geboden. Er zijn dan weliswaar geen gijzelaars en schepen meer, maar het is te vroeg om de Indische Oceaan ook daadwerkelijk piratenvrij te verklaren en de strijd tegen de piraterij als gewonnen te beschouwen. Zou ik het in brandweertermen beschrijven dan is *zero/zero* gelijk aan het sein ‘brand meester’, waarna het nablussen kan beginnen.

Zero/zero: mijlpaal, geen eindpunt

Dat nablussen is belangrijk: doe je dat niet dan kan de brand alsnog opblazen. Als *zero/zero* als een goed moment zou worden beschouwd om de Operaties Atalanta en Ocean Shield te beëindigen, dan bestaat de kans dat de Somalische piraten hun kans schoon zien en de Indische Oceaan opnieuw onveilig maken, schepen kapen en onschuldige zeevaarders gevangen nemen. Ik hoop dat EUNAVFOR Atalanta, Operatie Ocean Shield en de door de VS geleide Combined Maritime Forces (CMF) ook na 2014 nog wat politieke lucht krijgen om dat nablussen te voltooien om zo de Somalische piraterij voor eens en voor altijd uit te roeien.

Een belangrijk onderdeel van dat nablussen zijn de zogenoemde maritieme *capacity building*-programma's die in gang zijn gezet.

¹ Bron: International Maritime Bureau.

Deze programma's zijn erop gericht om de maritieme capaciteit van Somalië en de landen in de regio te versterken. De EU is aanwezig met de civiele missie EUCAP Nestor. Capacity building levert een bijdrage aan de opbouw van de kustwacht en de maritieme politie, maar ook aan het juridische apparaat. Tevens biedt het zogenoemde *alternative livelihoods*, scholing en werkgelegenheid als alternatief voor een piratenbestaan. Het is mijn inziens niet zo dat de capacity building-programma's als de exitstrategie voor Atalanta en Ocean Shield kunnen worden beschouwd. Ze leveren er weliswaar een belangrijke bijdrage aan, maar een stabiel en relatief veilig Somalië is uiteindelijk de enige echte exitstrategie. Het is enorm belangrijk dat deze capacity building-programma's zo spoedig mogelijk *online* komen en resultaten gaan opleveren – in ieder geval voor 2016.

Want in 2016 zijn niet alleen de eerste vrije verkiezingen in Somalië voorzien, maar moet ook gestemd worden over de nieuwe Somalische Grondwet. In politiek opzicht is een akkoord over de Somalische Grondwet van groot belang. De Grondwet legt de vorm van de Somalische federatie vast en maakt de verdeling van de macht tussen de centrale regering en de regio's (zoals Puntland en Galmadug) duidelijk. Ook de verhouding tussen Somalië en Somaliland dient in de Grondwet te worden geregeld. Sommige experts spreken van de creatie van een 'asymmetrische' federatie, zoals Canada, waar de provincie Quebec een aparte status heeft binnen het staatsbestel. Iets soortgelijks is voorstelbaar in Somalië, waarbij Somaliland een (zeer) grote mate van autonomie zou krijgen binnen de Somalische federatie.

Strategische communicatie

Zero/zero is een magisch moment en een historische mijlpaal waaraan de Nederlandse marine gedurende een jarenlang *commitment* een belangrijke bijdrage heeft geleverd. Het bereiken van die mijlpaal is zeker een feestje waard, maar hoelang het nablussen gaat duren is moeilijk te voorspellen. Dat hangt vooral af van de veiligheidssituatie, de resultaten

van de capacity building-programma's en de bereidheid van de private sector om te investeren in Somalië. Ook daar geldt dat er geen beter alternatief is voor misdaad dan werkgelegenheid en economische ontwikkeling. Maar hoe is nu te bepalen op welk moment het nablussen voltooid is? Me dunkt dat, net zoals bij de brandweer, het 'oog van de meester' dat het beste kan beoordelen: in dit geval de inschatting van de operationele commandanten van respectievelijk Operatie Atalanta, Ocean Shield en de CMF.

Voor de internationale gemeenschap – en met name de nationale politieke besluitvormers – is het goed om in de strategische communicatie vanwege dat nablussen reeds te anticiperen op het bereiken van zero/zero. Niet iedereen denkt er aan of begrijpt waarom militaire eenheden ook in de Indische oceaan moeten blijven als er geen schepen en gijzelaars meer in Somalische handen zijn. Die scepsis of onbegrip is waarschijnlijk weg te nemen als de geesten daarvoor nu al rijp worden gemaakt. De boodschap aan al die maritieme stakeholders moet zijn: houdt focus! Dat is gemakkelijker gezegd dan gedaan, omdat de piraterij en *armed robbery at sea* met name in de Golf van Guinea toenemen en de aandacht van de Indische Oceaan afleiden. Dat schrijf ik niet om de problemen en gevaren in de Golf van Guinea te bagatelliseren, verre van dat, maar het zou een tragische vergissing zijn om te snel te besluiten de focus van Oost-Afrika naar West-Afrika te verleggen om vervolgens na enkele jaren weer gedwongen te moeten terugkeren. Daarom mijn pleidooi voor een focus op Somalië en de Indische Oceaan. De end game in de strijd tegen de piraterij in de Indische Oceaan is begonnen, laten we er nu voor zorgen dat we die ook winnen en dan pas met een gerust hart onze aandacht op andere maritieme uitdagingen vestigen. ■

* Op deze plaats vindt u afwisselend een bijdrage van Frans Matser en luitenant-kolonel der Mariniers Marcus Houben.